

การสอนบรรยายอย่างมีโครงสร้าง (Structured Lectures)

เชิดศักดิ์ ไอรณรัตน์

การสอนบรรยายนั้นเปรียบเหมือนการเล่าเรื่อง การเล่าเรื่องที่จะทำให้ผู้ฟังสนใจติดตามตั้งแต่ต้นจนจบและมีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ มักต้องอาศัยการวางแผนที่ดี และมีการจัดโครงสร้างของการดำเนินเรื่องอย่างเป็นระเบียบ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักด้วยกัน คือ การเปิดฉาก การดำเนินเรื่อง และตอนจบ ในทำนองเดียวกัน การสอนบรรยายก็ควรมีการจัดโครงสร้างให้ดีทำให้นักเรียนติดตามเรื่องราวได้อย่างไม่สับสน โดยแบ่งการบรรยายออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. Context บอกว่าจะสอนเรื่องอะไร มีความสำคัญอย่างไร เกี่ยวเนื่องกับความรู้ที่นักเรียนมีอยู่เดิมอย่างไร
2. Content บอกถึงเนื้อหาหลักที่ตั้งใจจะให้นักเรียนเรียนรู้
3. Closure สรุปให้นักเรียนฟังอีกครั้งว่าประเด็นสำคัญที่ได้สอนไปนั้นมีอะไรบ้าง

ในบทความนี้ผมจะขอขยายความองค์ประกอบของการบรรยายทั้ง 3 ส่วนนี้เพื่อเป็นแนวทางให้อาจารย์สามารถเตรียมการสอนบรรยายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Context การเปิดฉากการบรรยายประกอบด้วยสิ่งสำคัญหลายประการด้วยกัน คือ

- การเรียกความสนใจของนักเรียน
- แนะนำหัวข้อที่จะทำการสอน
- ทบทวนความรู้พื้นฐานที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจในเรื่องที่จะบรรยาย
- อธิบายความสำคัญของเนื้อหาว่าเกี่ยวข้องกับเวชปฏิบัติอย่างไร เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้
- แจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (educational objectives) ให้นักเรียนรู้ว่าอาจารย์คาดหวังให้นักเรียนมีความรู้หรือความสามารถในเรื่องใดภายหลังจากการบรรยายแล้ว

Content เมื่อนักเรียนมีความพร้อมที่จะรับความรู้ใหม่แล้ว อาจารย์ก็สามารถเริ่มบรรยายเนื้อหาที่ต้องการได้ ในขั้นตอนนี้มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงหลายประการด้วยกัน ได้แก่

- อาจารย์ต้องควบคุมเนื้อหาที่จะบรรยายให้มีความเหมาะสม ปัญหาที่พบบ่อยมากในการสอนบรรยายคือ อาจารย์ต้องการบรรยายเนื้อหามากเกินไป เกินกว่าที่นักเรียนจะรับได้ การสอนบรรยายนั้นไม่ใช่การบอกทุกอย่างที่มีในตำราให้นักเรียนท่อง หากแต่เป็นการชี้ประเด็นสำคัญให้นักเรียนทำความเข้าใจ
- อาจารย์ควรจัดให้การบรรยายมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเป็นระยะ การบรรยายที่ประกอบด้วยคำพูดเพียงอย่างเดียวตลอด 1 ชั่วโมงเป็นการบรรยายที่น่าเบื่อ และไม่มีนักเรียนคนไหนจะตั้งใจฟังได้ตลอด การบรรยายที่ดีต้องมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมเป็นระยะๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนไม่ง่วงนอน เช่น มีการอภิปรายปัญหาผู้ป่วย มีการแสดงวิดิทัศน์การทำหัตถการ การสลับให้นักเรียนออกมาแสดงความคิดเห็นหน้าชั้น เป็นต้น
- อาจารย์ต้องจัดเนื้อหาให้เป็นระเบียบ การสอนเนื้อหาที่เป็นระเบียบทำให้นักเรียนติดตามเนื้อหาได้ง่าย ไม่สับสน การจัดเนื้อหาให้เป็นระเบียบทำได้หลายรูปแบบ เช่น การบรรยายตามลำดับการเกิดเรื่องก่อนหลัง การเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย การเรียงลำดับโรคตามระบบอวัยวะ หรือตามลำดับความพบบ่อย เป็นต้น
- การบรรยายที่ดีต้องกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความคิด การบอกเนื้อหาให้นักเรียนฟังอย่างเดียวโดยไม่ต้องคิดมีแต่จะทำให้นักเรียนฟังเข้าหูซ้ายทะลุหูขวา ไม่ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจ

Closure เมื่ออาจารย์ได้บรรยายเนื้อหาจนจบแล้ว อาจารย์ต้องทำการสรุปประเด็นสำคัญให้นักเรียนฟังอีกครั้ง เทคนิคที่ใช้ได้ง่ายคือการทบทวนวัตถุประสงค์การสอนที่ได้แจ้งไปเมื่อต้นชั่วโมง แล้วอภิปรายกับนักเรียนว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร